

2

ГЕНЕАЛОГІЯ,
КАРТОГРАФІЯ

Володимир ЛЕНЧЕНКО (Київ)

МІСТО ПРИЛУКИ ТА ЙОГО ЖИТЕЛІ ЗА ПЛАНОМ 1730-х РОКІВ

Читачі “Українського археографічного щорічника” мали нагоду ознайомитись із планами столиці Гетьманщини міста Глухова XVIII ст., в яких поряд із позначенням топографічної ситуації та об’єктів забудови наведені списки жителів міста із зазначенням їхнього соціального стану та майна¹.

До кола таких документів належить також план міста Прилуки XVIII ст., який тут публікуємо. План зберігається в Російському державному військово-історичному архіві (РДВІА) у Москві².

План не датований. Проте із наведених у ньому відомостей випливає, що кресленик складено за гетьманування Данила Апостола, під час “Генерального слідства про маєтності” (1729–1731). Про це свідчать, зокрема, відомості плану про наявні у Прилуках землі, двори, будинки Гната Галагана, який був прилуцьким полковником у 1714–1739 рр.

Прилуки (нині районне місто Чернігівської обл.) – одне з найдавніших міст України. Розташоване на високому правому березі ріки Удай. Як свідчить згаданий план, на той час історична частина Прилук була обнесена валом і ровом колоподібних абрисів, що було притаманне давнім міським поселенням України.

У часи Гетьманщини Прилуки – адміністративний центр Прилуцького полку. В 1714 р. царський уряд призначив на посаду прилуцького полковника Гната Галагана. За гетьманування Івана Мазепи Галаган був чигиринським полковником, у 1709 р. перейшов на бік царя Петра I, брав участь у знищенні московськими каральними військами Чортомлицької Запорозької Січі та в Полтавській битві.

За часів свого полковництва у Прилуках Галаган збудував у місті власним коштом муровану соборну Спасо-Преображенську церкву, сприяв будівництву інших храмів та полкових установ. Він протегував Густинському монастирю, що розташований неподалік Прилук серед болотистої заплави Удаю.

---

¹ Ленченко В. Столиця Гетьманщини Глухів за планами XVIII століття // Український археографічний щорічник: Нова серія. – К., 2009. – Вип. 13/14. – С. 467–474.

² РДВІА. – Ф. 418. – Оп. 1. – № 608. – План міста Прилуки. Б. р., вірогідно, не пізніше 1731 р. – “План города Прилук с показанием в нем находящегося строения”.

Як свідчить план, у Прилуках були землі й двори урядовців Гетьманщини – генеральних старшин, бунчукових, значкових, військових товаришів, а також канцеляристів, писарів, козаків, міщан, ремісників, дворових слуг, прикажчиків, священників, дяків, удівців, удів та інших обивателів. У таблиці, що додається до плану, зокрема, позначені: “Двор Прилуцкого полковника Галагана, в котором живет сын его бунчуковый товарищ Иван Галаган” (№ 26), “Пустое место полковника Прилуцкого Галагана” (№ 10), “Анбар [імовірно, торгова лавка] Прилуцкого полковника Галагана” (№ 112), “Двор Генерального бунчужного Тарновского” (№ 27). Тут позначені також “Дом на каменном фундаменте подкоморого Иваницкого повету Григория Горленка” (№ 74), “Двор подкоморого Иваницкого повету Григория Горленка” (№ 101). Значні маєтності мав у Прилуках брат Григорія Горленка бунчуковий товариш Петро Горленко (№ 1, 2, 15, 19, 25, 31, 48, 57, 110). Позначені “Пустое место подкоморого Прилуцкого повету Марковича” (№ 66), “Двор войскового товарища Прокоповича” (№ 76), “Двор и на нем торговые лавки войскового товарища Ивана Маркевича” (№ 84), “Двор сотника сотни полковой Прилуцкой Юркановского” (№ 85), “Двор священника Спасского приходу Павла Сохацкого” (№ 22), “Двор полкового Прилуцкого цырулика Василья Васильева” (№ 49).

У таблиці наведено відомості про огорожі дворів, будинків, земельних ділянок, що визначали їхні юридичні межі, свідчили про ступінь заможності власника. Одні господарі огороджували свої маєтності “заборами”, інші – “плетнями” (тинами).

Далі наводимо бібліо-археографічний опис плану міста Прилуки. Тексти передаються за “дипломатичним методом”, проставлені розділові знаки, непрочитані слова позначені значком [нерозб.], пропущені [...], сумнівні за прочитанням [?].

ДОДАТОК

РДВІА. – Ф. 418. – Оп. 1. – № 608. – План міста Прилуки. Б. р., не пізніше 1731 р. – “План города Прилук с показанием в нем находящегося строения”. Печатка “Депо карт”. Візи та підписи виконавців не вказані.

На плані позначені укріплення міста (вали, рови, рavelіни), ворота, вулиці, церкви, двори, садиби, незабудовані ділянки, інші об’єкти.

У верхній частині аркуша розміщено план Прилук, у нижній наведено таблицю з переліком об’єктів та прізвищами жителів міста – власників земельних ділянок, дворів, будинків та інших об’єктів (разом 117 №№ + 4 церкви).

Імовірно, план і таблицю склали представники російських властей, оскільки особи та об’єкти міста іменуються назвами, характерними для тогочасної російської мови (“казак”, “изба”, “плетень”, “приход”, “анбар”, “асаул”). Хоч тут є також назви, характерні для тогочасної української мови й історичної дійсності (“огорожа”, “ратуша”, “магістрат”, “повет”, “возный”, “подкоморный”), посадові титули козацьких старшин Гетьманщини (бунчукові, значкові, військові товариші).

Аркуш плану розлінований сіткою прямокутників, що свідчить про його копіювання.

Масштаб 10 саж. в 1 дм [1: 840]. Лінійний масштаб – 30 саж.

Олівець, туш, перо, акварель. Муровані будівлі ілюміновані червоним кольором, дерев'яні – жовтим, укріплення – зеленим і коричневим.

Орієнтацію не позначено. Рельєф не показано.

Пояснювальні написи (таблиця):

Чьи именно в том городе дома или пустые места, и чем огорожены двory, значит под №:

№

---

1 Анбар и пустое место бунчукового товарища Петра Горленка

---

2 Пустая изба того ж бунчукового товарища

-
- 3 Двор полкового Прилуцького канцеляриста Григоровича, огорожен плетнем

  - 4 Пустое место казака Тимофея Стоцкого

  - 5 Изба без огорожи, но к ней по обоим сторонам, пустые места бунчукового товарища Петра Горленка

  - 6 Полковника Галагана дворового человека Ивана Новицкого двор, огороженный плетнем

  - 7 Двор значкового товарища Кандратия Копила, огорожен плетнем

  - 8 Двор Комаринской волости управителя Якова Бровченка, огорожен плетнем

  - 9 Двор того же управителя, огорожен плетнем

  - 10 Пустое место полковника Прилуцкого Галагана

  - 11 Пустое место священника Спасского приходу Ивана Юмаковского

  - 12 Двор того же священника, огороженный плетнем

  - 13 Пустое место казака Петра Рожковского

  - 14 Изба и неогороженное место вдовы [нерозб.] Салихи

  - 15 Двор бунчукового товарища Петра Горленка, огорожен забором

  - 16 Двор казака Михаила Книжника, огорожен плетнем

  - 17 Пустое место городского Прилуцкого атамана Антона Откевича

  - 18 Пустое место священника Спасского приходу Павла Юрковского [?]

  - 19 Пустое место бунчукового товарища Петра Горленка

  - 20 Пустое место прикащика Генерального бунчужного Андрея Жураховского

  - 21 Двор без огорожи казака Тимофея Браславского

  - 22 Двор священника Спасского приходу Павла Сохачкого, огорожен плетнем

  - 23 Пустое место войскового товарища Ивана Трифановского

  - 24 Двор без огорожи отставного писаря вдового Зборовского

  - 25 Пустое место бунчукового товарища Петра Горленка

  - 26 Двор Прилуцкого полковника Галагана, в котором живет сын его бунчуковый товарищ Иван Галаган

  - 27 Двор Генерального бунчужного Тарновского, огорожен забором

  - 28 Двор Ямбургского карабинерного полку камиссарского писаря Петра Попова, огорожен плетнем

  - 29 Двор умершего значкового товарища Капли, которым владеет жена его Настасья

  - 30 Богадельной дом, огорожен плетнем

  - 31 Пустое место бунчукового товарища Петра Горленка

  - 32 Двор умершего казака Якова Снесаря, которым владеет жена его

  - 33 Двор полковника Камеина

  - 34 Возного полкового Прилуцкого двор, огороженный плетнем

  - 35 Ратуша с неогороженным местом

  - 36 Двор мещанина Василья Лазебника
-

37	Двор судового писаря Николая Соломахи
38	Двор вдовы Анастасьи Соплихи, в котором живут разные обыватели
39	Пустое место бунчукового товарища Севастьяновича
40	Двор гдѣна генерал-порутчика и кавалера Бидлянского [?], огорожен забором
41	Пустое место войскового товарища Костантина Марковича
42	Принадлежащий до церкви Успения Пресвятыя Богородицы двор, в котором живут разные обыватели, огорожен плетнем
43	Двор вдовы капитанши Сыпорой [?], в котором живут разные обыватели, огорожен плетнем
44	Двор дьякона Никиты Стефанова, огорожен плетнем
45	Двор казака Ильи Соломахи, огорожен забором
46	Изба и пустое место подкоморого Иваницкого повету Григория Горленка
47	Пустое место, принадлежащее до ма[ги]страту.
48	Изба, в которой живут разные обыватели и пустое место бунчукового товарища Петра Горленка
49	Двор полкового Прилуцкого цырулика Василья Васильева, огорожен плетнем
50	Двор вдовы мещанки Каплихи
51	Пустое место полкового Прилуцкого асаула Якова Киселя
52	Двор мещанина Степана Усенка, огорожен плетнем
53	Двор мещанина Савы Яковенка [?], огорожен плетнем
54	Двор мещанина Матвея Кияндеки [?], огорожен плетнем
55	Пустое место с нежилою избою
56	Мещанина Гечи
57	Пустое место с нежилою избою бунчукового товарища Петра Горленка
58	Пустое место мещанина Дашенка
59	Двор полкового Прилуцкого писаря, в котором живут разные обыватели [нерозб.], огорожен плетнем
60	Двор мещанина Данилы Шарваного, огорожен плетнем
61	Двор черкаского священника Федора Турковского, огорожен плетнем
62	Двор вдовы Настасьи Каплихи, огорожен забором
63	Пустое место войскового товарища Захарьенка
64	Двор дьякона Андрея Шваченка, огорожен плетнем
65	Старшего полкового Прилуцкого канцеляриста Пятигорського двор, огорожен плетнем
66	Пустое место подкоморого Прилуцкого повету Марковича
67	Двор мещанина Андрея Штанченка, огорожен плетнем
68	Двор значкового товарища Михайлы Груднины, огорожен плетнем
69	Двор мещанина Ерофея Рузменского, огорожен плетнем

70	Пустое место обозной полковой Каленковской, огорожен плетнем
71	Двор вдовы казачки Сарачихи, огорожен плетнем
72	Двор казака Лукашевича, огорожен плетнем
73	Пустое место [нерозб.] священника Ивана Рудаковского
74	Дом на каменном фундаменте подкоморого Иваницкого повету Григория Горленка, огорожен забором
75	[нероб.]
76	Двор войскового товарища Прокоповича, огорожен забором
77	Двор протопопы Прилуцкого Лисневича, огорожен забором
78	Двор того ж протопопы, в котором живут разные обыватели, огорожен плетнем
79	Пустое место значкового товарища Соломахи
80	Двор, принадлежащий до Ладинского чернечьего монастыря, огорожен плетнем
81	Двор войскового канцеляриста Югманицкого, огорожен забором
82	Пустое место умершего порутчика Павла Горленка
83	Двор умершего артиллерийского асаула Яковича, огорожен плетнем
84	Двор и на нем торговые лавки войскового товарища Ивана Маркевича, огорожен плетнем
85	Двор сотника сотни полковой Прилуцкой Юркановского, огорожен забором
86	Двор старшего войскового канцеляриста Пятигорского, огорожен плетнем
87	Двор значкового товарища Яновского, огорожен плетнем
88	Двор того ж значкового товарища, огорожен плетнем
89	Двор священника приходу Рождества Пресвятыя Богородицы Рожновского, огорожен плетнем
90	Двор дьякона Пресвятой Богородицы Лазаря Кальченка, огорожен плетнем
91	Ветхие избы с пустым местом вдовы мещанки Войтихи
92	Двор вдовы мещанки Домники Кузьминской
93	Двор Генерального бунчужного Тарновского дворового человека Никиты Стулпы, огорожен плетнем
94	Двор Туровского священника Якова Галенковского, огорожен плетнем
95	Изба и от ней по обе стороны пустые места, принадлежность до церкви Рождества Пресвятой Богородицы
96	Богадельной дом, огорожен плетнем
97	Изба, ис одной стороны [...] с пустым местом, принадлежит до оной церкви Пресвятой Богородицы Рождества
98	Изба и около ее пустое место обозного полкового Прилуцкого Трифановича
99	Двор полкового Прилуцкого писаря Шнурчевского [?], огорожен плетнем
100	Двор казака Ивашевича, огорожен плетнем
101	Двор подкоморого повету Иваницкого Григория Горленка, огорожен плетнем

Строение в замке

102	Пороховой погреб
103	Полковой Прилуцкий комисариат
104	Двор вдовы казачки Чмелихи, огорожен плетнем
105	Щетная полковая Прилуцкая камисия
106	Изба казака Клеметия Семенова
107	[Нерозб.] анбар казака Артемия Кашика
108	Сараи для артилериских тягостей
109	Изба полкового Прилуцкого канцеляриста Демяна Павловского
110	Анбар бунчукового товарища Петра Горленка
111	Анбары того ж бунчукового товарища
112	Анбар полковника Прилуцкого Галагана
113	Полковая Прилуцкая канцелярия
114	Погреб для денежной казны
115	Изба для канцелярских служителей
116	Церковная изба
117	Острог
Ж	Каменная церковь Святого Николая Чудотворца, на которой и колокольня до церкви Преображения Господня
З	Каменная церковь Преображения Господня
И	Деревянная церковь храм Рождства Пресвятой Богородицы
К	Значит торговые лавки разных обывателей
Л	Деревянная церковь храм Святой Великомученицы Варвары

Володимир Ленченко (Київ). Місто Прилуки та його жителі за планом 1730-х років.

Аналізується рукописний план давнього міста України Прилук, складений у 1730-х рр. за гетьманування Данила Апостола, коли в складі Російської імперії на правах автономії існувала Українська козацька держава Гетьманщина. У плані наведені списки жителів Прилук (серед них – прилуцький полковник Гнат Галаган), відомості про їхнє соціальне становище, посади, військові звання, землі, двори, будівлі.

Ключові слова: Україна, плани міст України, місто Прилуки, Данило Апостол, Гнат Галаган, посади, військові звання українських козаків.

Владимир Ленченко (Киев). Город Прилуки и его жители по плану 1730-х годов.

Анализируется рукописный план древнего города Украины Прилук, составленный в 1730-х гг. при гетмане Данииле Апостоле, когда в составе Российской империи на правах автономии существовало Украинское казацкое государство Гетманщина. В плане приведены списки жителей Прилук (среди них – прилуцкий полковник Гнат Галаган), сведения об их социальном положении, должностях, воинских званиях, землях, дворах, строениях.

Ключевые слова: Украина, планы городов Украины город Прилуки, Даниил Апостол, Гнат Галаган, должности и воинские звания украинских казаков.

Volodymyr Lenchenko (Kyiv). The Town of Pryluky and Its Citizens According to the Plan of 1730s.

This article analyzes the handwritten plan of the Ukrainian ancient town of Pryluky. It was made in the 1730s at the office of Hetman Danylo Apostol when the Ukrainian Cossack State, Hetmanate, existed as a part of the Russian Empire with autonomous rights. The plan contains the lists of Pryluky's citizens (among them was the colonel of Pryluky Hnat Galagan), facts about their social conditions, posts, military ranks, grounds, yards, buildings, and so on.

Key words: Ukraine, plans of Ukrainian towns, the town of Pryluky, Danylo Apostol, Hnat Galagan, posts and military ranks of Ukrainian Cossacks.